

ویژه‌نامهٔ دور دوم مدرسهٔ علوم اجتماعی

۱۳۹۷ اردیبهشت ۱۳۹۷

* منتخب پژوهش‌های جامعه‌شناختی در مسائل ایران
* معرفی کتاب‌هایی برای ورود به دنیای علوم اجتماعی

نشریه‌ی دور دوم مدرسه‌ی علوم اجتماعی

اردیبهشت ماه ۱۳۹۷

مسئول دوره: علی نوریان اردکانی

هیئت تحریریه: گلاسا حاجی میرزایی، حسام حسین زاده،

فاطمه فرقانی

صفحه آرا: محمدرضا عباسی

طراح جلد: حسام حسین زاده

باتشکر از: میثم صالحی، وحید فروزنده، سیدعلی فاطمی

نویس، ریحانه شهبازی، سیدعلی هاشمیان، نوشین صفائیان،

مینا کرمی

و سرکار خانم سحر خرمی، معاون مشارکت‌های فرهنگی

و اجتماعی اداره کل فرهنگی دانشگاه تهران که ما را در

برگزاری دور دوم مدرسه یاری کردند.

مقدمه

پس از برگزاری «مدرسه تابستانی علوم اجتماعی ۱۳۹۶» در روزهای ۱۵، ۱۶ و ۱۷ مردادماه به همت انجمن علمی دانشجویی جامعه‌شناسی دانشگاه تهران و استقبال خوب دانش‌آموزان متوسطه دوم از بیش از ده استان کشور، تصمیم بر آن شد تا «دور دوم مدرسه علوم اجتماعی» در روزهای ۱۱، ۱۲ و ۱۳ اردیبهشت ۱۳۹۷ برگزار شود. در این دور نیز همچون دوره نخست، روز اول به بحث‌های مقدماتی و بنیادین اختصاص داده شد. موضوع روز دوم نیز «امکان تغییر از منظر متفکران کلاسیک» بود. در روز سوم اما با برگزاری دو کارگاه مشارکتی گفت‌وگومحور تلاش کردیم یکی از نقاط ضعف دوره نخست که کمبود گفت‌وگو میان خود دانش‌آموزان بود را تا حدی برطرف کنیم.

ویژه‌نامه دور دوم مدرسه تابستانی علوم اجتماعی که اکنون پیش روی شماست از دو بخش اصلی تشکیل شده است. بخش نخست، «منتخب پژوهش‌های جامعه‌شناختی در مسائل ایران» است که شامل چکیده منتخب مقالات و پایان‌نامه‌هایی می‌شوند که توسط دانشجویان و اساتید علوم اجتماعی معطوف به مسائل ایران نگاشته شده‌اند و علاوه بر اینکه به شما کمک می‌کنند تا با نگاهی جامعه‌شناختی به مسائل اجتماعی مان آشنا شوید، باعث می‌شوند تا حدی با دغدغه‌ها و نوع ادبیات دانش‌ورزان علوم اجتماعی در ایران آشنا شوید. هرچند در این ویژه‌نامه به چکیده این مقالات و پایان‌نامه‌ها اکتفا شده است، اما با اندکی تلاش می‌توانید به متون اصلی دست پیدا کنید

و با جزئیات بیشتری به مطالعه آن بپردازید.

بخش دوم، «معرفی منابعی برای ورود به دنیای علوم اجتماعی» است که در قالب آن تلاش کردیم تا کتاب‌هایی مقدماتی برای آشنایی بیشتر با گرایش‌های علمی مختلف درون علوم اجتماعی را معرفی کنیم. در گزینش کتاب‌های این بخش تلاش شده است بیش از آنکه به دنبال ارائه «متون دانشنامه‌ای» باشیم که از هر چیز اندکی به ما می‌دهند، متونی را برگزینیم که در تکاپوی بسط و انتقال منطق علوم اجتماعی به مخاطب خود هستند و بیش از آنکه بر اسامی متفکران و نظریه‌های متعدد تأکید کنند بر پروبلماتیک‌ها تأکید می‌کنند و از خلال آن مخاطب را با منطق علوم اجتماعی آشنا می‌سازند.

در این دو دوره تلاش شده تا این مدرسه مجرای برای ارتباط بیشتر دانش‌آموزان و دانشجویان و آشنایی آنان با مسائل جدی‌تر باشد. اما این تنها آغاز راه است، پایان آن به دانشجویان آینده و دغدغه‌ها و پیگیری‌هایشان بستگی دارد. شاید شما یکی از کسانی باشید که در آینده مدرسه علوم اجتماعی را در اینجا یا جایی دیگر برای دانش‌آموزان برگزار می‌کنید.

مدرسه: از تشکیل امور

تربیتی تا جداسازی

یوسف ابادری، محرم محمدی

پس از انقلاب با تکشیل امور تربیتی در مدارس افتراقی میان «آموزش» و «پرورش» شکل گرفت. از یک سو امور تربیتی ایجاد شد که مذهب و تربیت مذهبی ملاک اعتبار آن بود و نظام نیز از آن حمایت می‌کرد، از سوی دیگر آموزش «دانش» گسترش یافت که همزاد آموزش و پرورش مدرن بود. آموزش دانش در مدارس، منطق نقادانه‌ای به همراه آورد که لاجرم با آموزش علوم مذهبی دچار اصطکاک شد. در واقع آموزه‌های مذهبی-تربیتی در معرض منطق نقادانه‌ی علمی قرار گرفت. این فرایند با گذار از دوران اولیه انقلاب، بروکراتیزه شدن آموزش و پرورش، جنگ و ضرورت‌های توسعه‌ی پس از آن و اهمیت یافتن ارزش‌هایی چون موفقیت و بهره‌وری به ترویج مرجعیت مذهبی را کم‌رنگ تر ساخت و اهمیت دست‌یابی به «دانش» و «فناوری» را بیش تر کرد، تا آن‌جا که به غلبه‌ی نگاه فن‌سالار بر آموزش و پرورش منتهی شد. محصول این نگرش فن‌سالارانه روندهای جداسازی در آموزش و پرورش است که عبارتند از: جداسازی دانش‌آموزان تیزهوش، تفوق یافتن رشته‌های فنی و اعطای امکانات جداگانه به آن‌ها، جداسازی بر حسب میزان پرداخت شهریه و نظام‌گزینش بر اساس کنکور. (ابادری، محمدی، ۱۳۹۲)

تجربه‌ی شادی در زندگی روزمره‌ی دانش‌آموزی

سید ضیا هاشمی، محمد رضایی، سیده اکبرپوران

هدف این پژوهش، بیان توصیفی ژرف از زندگی روزمره‌ی دانش‌آموزی و تجربه‌ی شادی آنهاست. پرسش اصلی پژوهش را بر همین مبنا «چگونگی تجربه‌ی شادی در زندگی روزمره‌ی دانش‌آموزی» انتخاب کردیم. برای پاسخ به این پرسش، پژوهش میدانی در دو دبیرستان دخترانه‌ی منطقه‌ی ۶ تهران انجام دادیم. برای جمع‌آوری داده‌ها از روش مشاهده‌ی مشارکتی و مصاحبه‌ی نیم‌ساخت‌یافته استفاده کردیم. سپس نتایج را براساس روش تماتیک (مفهومی) تحلیل و چهار مفهوم را برای پاسخ به پرسش اصلی خود برگزیدیم. کارناولیزه شدن مدرسه، دوستی روزمره، قدرت تحقق خود و خودی از آن خود، چهار مفهوم به‌دست‌آمده از این پژوهش است که با اتکا به آن‌ها تجارب شادمانه‌ی دانش‌آموزان درک‌پذیر خواهد شد. منظور از کارناولیزه شدن مدرسه، شکاف در نظم حاکم و ایجاد فرصتی برای بروز و ظهور عناصر جهان غیررسمی است. دوستی روزمره، مفهومی است که بر شبکه‌ی روابط و دوستی‌های بین دانش‌آموزان اشاره دارد. قدرت تحقق خود، ناظر بر تسلط دانش‌آموزان بر زمان-مکان‌های رسمی و دستیابی به فرصت برای بروز خود واقعی آنهاست. خودی از آن خود، عمیق‌ترین مفهوم این پژوهش است که فراتر از زمان-مکان بر تسلط دانش‌آموز بر خویششان آن‌ها اشاره دارد. (اکبرپوران، رضایی، هاشمی، ۱۳۹۳)

تحلیل گفتمان سه دوره اجرایی جمهوری اسلامی ایران در زمینه وضعیت اجتماعی زنان

سهیلا صادقی فسائی، عاطفه خادمی، طیبه نجفی

مقاله‌ی حاضر با اتخاذ روش تحلیل انتقادی گفتمان، در صدد پاسخگویی به دو پرسش اساسی است: در رابطه با تحول در وضعیت اجتماعی زنان، طی سه دهه گذشته بعد از انقلاب اسلامی، چه گفتمان‌هایی در نهاد اجرایی کشور شکل گرفته است؟ و با توجه به گفتمان احصا شده، زنان چه جایگاهی در این گفتمان‌ها دارند؟ نتایج تحلیل اثبات می‌کند گفتمان دوره سازندگی توسعه‌گرای نظارت محور است، چرا که رویکردی نظارتی و مصرف محور به زنان داشته است. گفتمان دوره اصلاحات، لیبرال‌گرای مشارکت محور نام گذاری شده است، چرا که با اتخاذ رویکرد لیبرال، سعی در توسعه مشارکت اجتماعی زنان داشته است؛ و بالاخره دوره عدالت و مهرورزی، گفتمانی را اتخاذ کرده است که آن را گفتمان توده‌گرای وظیفه محور می‌نامیم چرا که از یک سو، مشارکت اجتماعی زنان را در حضور توده‌وار اجتماعی تاویل می‌کند و از سوی دیگر با اتخاذ رویکردی مرتجع مکرر وظایفی مانند مادری و همسری زنان که در رابطه با مردان موضوعیت دارند را باز تولید می‌کند. (خادمی، صادقی، نجفی، ۱۳۹۵)

برساخت سوژه در فرآیند مصرف فرهنگ مردم‌پسند: مطالعه‌ای کیفی بر روی مصرف‌کنندگان موسیقی مردم‌پسند در تهران رضا صمیم

شاید بتوان یکی از خصوصیات فرهنگ مردم‌پسند را تکثر گونه‌ها و کالاهای فرهنگی آن دانست به نظر می‌رسد این تکثر در جوامع در حال گذار که موطن اصلی این فرهنگ به شمار نمی‌روند، نوعی ناهمگونی ایجاد کرده است. در ایران نیز به عنوان جامعه‌ای در حال گذار این ناهمگونی مشهود است؛ علاوه بر آن فضای مصرف این فرهنگ در ایران، به علت محدودیت‌هایی که بر سر راه تولید انواعی از فرهنگ مردم‌پسند وجود دارد این ناهمگونی را به تعامل‌های ستیزگونه تبدیل کرده است. چالش میان انواع رسمی و غیر رسمی این فرهنگ در ایران، چالشی دیرپا و مسئله‌مند است. در این تحقیق که بر روی مصرف‌کنندگان تهرانی دو گونه‌ی رسمی و غیر رسمی موسیقی مردم‌پسند به عنوان یکی از با اهمیت ترین جلوه‌های فرهنگ مردم‌پسند صورت گرفته است، سعی شده با الهام از رویکرد نظری و روش شناختی بر ساخت‌گرا و جمع‌آوری داده‌ها به مدد تکنیک گروه‌های متمرکز و تحلیل آن‌ها با استفاده از تکنیک تحلیل موضوعی (تماتیک) به این پرسش پاسخ داده شود که مصرف‌کنندگان گونه‌های رسمی و غیر رسمی موسیقی مردم‌پسند، چگونه بر ساخت می‌شوند؟

با بهره‌گیری از تم‌های استخراج شده در هر تحلیل تماتیک در انتها مشخص شد که سوژه‌های مصرف‌کننده‌ی گونه‌ی رسمی، سوژه‌هایی اصالت‌گرا، سنت‌گریز، انحصارطلب و جهانی‌گرا می‌باشند. این تفاوت بنیادی در سوژه‌بودگی دو گروه مصرف‌کننده‌ی بررسی شده، بستر ساز تعامل غیرپویا و منازع‌آمیز در فضای مصرف فرهنگ مردم‌پسند به حساب می‌آید. (صمیم، ۱۳۹۲)

گذر از مکتب‌خانه به مدرسه، توصیفی

از آموزش مکتب‌خانه‌ای بر اساس

سفرنامه‌ها و سیاحتنامه‌ها

مصطفی کریمخان زند

ایرانیان مدرسه را مکتب که به معنی مدخل به جهان دانش یا تجارت است و صاحب مدرسه را مکتبدار می‌نامند. در هر شهر، حتی در هر کوی چندین مکتب وجود دارد. هریک از شاگردان با صدای بلند و همزمان درس خود را می‌خواند؛ یکی با صدای بلند الفبا می‌خواند، یکی تهجی می‌کند، دیگری کتاب فارسی و آن دیگری عربی می‌خواند. یکی از یک زبان به زبان دیگر ترجمه می‌کند. یکی شعر تکرار می‌کند و دیگری نثر، و آن دیگری صرف یا نحو می‌خواند: با این وجود، هر کس به فرمان مکتبدار به تمام نیرو و با صدای بلند درس می‌خواند، و این امر، چنان سر و صدایی ایجاد می‌کند که می‌توان آن را یک یوم سبت واقعی خواند، زیرا هیچ کس صدای خودش را هم نمی‌شنود و از فاصله بیست قدمی، صدای درس خواندن شاگردان به گوش می‌رسد؛ مکتبدار کاملاً برای این قیل و قال خلق شده و در تمام مدت در حال خواندن یا نوشتن است؛ و با وجود این گوش می‌سپارد که آیا هرکسی خوب قرائت می‌کند، به قرائت ادامه می‌دهد، بلند و با توجه مباحثه می‌کند؛ و همینکه دریابد کسی وظیفه‌اش را انجام نمی‌دهد، با ترکه‌ای که در دست دارد یا روی زانوانش می‌باشد، وی را تنبیه، و به کار و می‌دارد. ایرانیان مدعی‌اند که کودکان بدین شیوه بهتر از وقتی که در سکوت درس می‌خوانند، یاد می‌گیرند؛ آن‌ها می‌گویند که در حالت آرامش محصلین به اینور و آنور می‌نگرند، و به جای تعلم به چیز دیگری می‌اندیشند؛ در صورتی که وقتی بلند درس می‌خوانند، هیچ کس نمی‌تواند متوقف یا منحرف گردد، زیرا به فعالیت وا داشته شده است... (کریمخان زند)

مقایسه روش شناختی الگوهای الهیاتی اسلامی و جامعه‌شناسی مدرن (با تأکید بر تراحمات و تعاملات رویکردهای کلاسیک)

سید مهدی اعتمادی فرد

نسبت روش‌شناسانه میان دو الگوی شناختی الهیات اسلامی و جامعه‌شناسی مدرن از دو بعد تراحم‌ها و تعامل‌ها موضوع مقاله حاضر است. پرسش اصلی به چگونگی تمایز روش‌هایی بازمی‌گردد که متألهان مسلمان و جامعه‌شناسان در قرائت کلاسیک هر دو رویکرد به کار می‌برند. نتیجه بررسی‌ها بیانگر آن است که خاستگاه تراحم یا تعامل میان روش‌های به کار رفته در قرائت کلاسیک از دو حوزه الهیات اسلامی و جامعه‌شناسی مدرن به اهداف مورد نظر متألهان و جامعه‌شناسان مربوط می‌شود. گرچه این دسته از جامعه‌شناسان نیز همچون متألهان در پی پاسخ‌گویی به دغدغه‌ها و نیازهای اخلاقی‌اند، ولی متألهان با اتخاذ روش‌های عقلی و نقلی می‌کوشند به نحوی یقینی، امکان دستیابی بشر به حقایق معتبر را در ارتباط با خداوند به‌عنوان منشأ هستی فراهم کنند، اما جامعه‌شناسان با اتخاذ روش‌های کمی و کیفی می‌کوشند تا به نحو اطمینان‌آوری به کشف قواعد حاکم بر حیات اجتماعی انسان‌ها در شرایط معاصر دست‌یابند. روش‌های الهیاتی به غایت‌های معنابخش بنیادین معطوف است و روش‌های جامعه‌شناختی به اطمینان‌های عرفی در زندگی روزمره بازمی‌گردد. ضمن حفظ تمایزها میان این دو حوزه، هنگامی که بحث از تحقق بیرونی و تاریخی مقاصد الهیاتی است، این دو حوزه نیازمند تبادل و تعامل با یکدیگرند تا امکانات تاریخی و عینی هر دوره در مسیر تحقق روشن شود. (اعتمادی فرد، ۱۳۹۴)

سکسوالیته در مردم شناسی، شکل گیری و تحولات مفهومی و پژوهشی جاری و آتی آن

ابوعلی ودادهیر، سپیده ثقفیان

سکسوالیته از دیرباز از زمانی که مردم شناسانه در خانه زندگی جوامع بدوی را روایت می کردند یکی از حوزه های تحت بررسی مردم شناسانه بوده است. در تاریخ تحول این رشته، مطالعه ی سکسوالیته تحولات زیادی را پشت سر گذاشته است. مطالعه ی سکسوالیته از بررسی رفتار اگزوتیک جنسی در اقوام بدوی آغاز شد و در قرن بیستم موضوع ها و نگرش های جدیدی همچون هویت جنسی، نگاه جنسی جهت گیری جنسی و باز تعریف انتقادی خود مفهوم سکسوالیته در دستور کار مردم شناسان قرار گرفت. برای نمونه آخرین تحول در این حوزه پهن دامنه مربوط به مطالعه اچ آی وی (ایدز) و سکسوالیته است. به طور مشخص تر، نگاهی به حوزه ی مردم شناسی سکسوالیته در ایران نشان می دهد این حوزه هنوز در ابتدای راه قرار داشته و حوزه ای نو پا و رو به رشد قلمداد می شود. این مقاله در واقع نوعی بازنگری و تأمل تاریخی بر حوزه ی پژوهشی مردم شناسی سکسوالیته، تحولات و سوگیری جاری و آتی آن در جهان و ایران است. (ثقفیان، ودادهیر، ۱۳۹۶)

پویای هویتی غربت‌ها «مطالعه‌ی اتنوگرافیک هادوری

در چهار راه‌ها تهران»

میترا اسفاری

زنان و کودکانی که روزانه در چهارراه‌های تهران به گدایی مشغول‌اند و شهروندان آن‌ها را تحت عنوان کولی می‌شناسند گروهی هستند که جامعه اکثریتی همیشه آن‌ها را به حاشیه رانده و در پوشش آسیب محصور نگاه داشته‌اند. این مطالعه برای اولین بار با رویکردی اتنوگرافیک، توصیفی و تفسیری به شناخت گروهی از این افراد که غربت یا غربتی نام دارند پرداخته است. به دلیل نوع زیست و جابه‌جایی این گروه ابتدا مطالعه را با خوانشی مورفولوژیک آغاز کردیم و طی آن با شناخت بیش تر نظام اقتصادی و تقسیم اجتماعی وظایف به اهمیت بده‌بستان‌های این گروه با گروه‌های مجاور پی بردیم. سپس طبق نظریه‌ی «مرزهای قومی» فردریک بارت کنش‌های متقابل آن‌ها مورد توجه قرار گرفت و هادوری یا گدایی با سماجت (لغت نامه دهخدا) سر چهارراه به عنوان نمود یکی از اصلی‌ترین شیوه‌های این نوع بده‌بستان به طور عمقی مورد مطالعه و تحلیل قرار گرفت. یکی از مهم‌ترین یافته‌ها روشن شدن عملکرد هادوری در برساختن هویت گروهی هر کودک به دسته بندی بزرگسالان از آن عبور می‌کند. تحلیل ریزبینانه و توصیفات چند لایه‌ای از هادوری دید ما را به نوعی خوانش داماتیک (به سبک ویکتور ترنر) از این رویداد شهری گشود. روزانه، هادوری در چهارراه به نمایش گذاشته می‌شود و تولید درام اجتماعی می‌کند. از خلل این نمایش، چارچوب فرهنگی و نمادهای زیرساختی هادوری، که لازمه برقراری ارتباط بین غربت و پدیده خواهیم دید که فرایند هادوری و تلاش‌های خود کنشگر در وفق دادن ساختار آن با جامعه‌ی اکثریتی در برساخت هویت گروهی نوجوان غربت، در تقابل با هویت «دیگری»، نقش اساسی دارد. با توجه به این مهم که روابط این گروه با همسایگانیش، نه صرفاً اقتصادی است و نه سیاسی، بلکه عمدتاً فرهنگی است، خواهیم دید که در ساختار اجتماعی غربت، عملکرد فرهنگی هادوری به عنوان آیین گذار، از عملکرد اقتصادی آن به مراتب اساسی‌تر است. به عنوان یک پارادایم جامعه‌شناختی، آن مطالعه پیشنهاد می‌کند تا گروه غربت در کنش‌های متقابلش با گروه‌های مجاور مورد مطالعه قرار گیرد و از انزوای اجتماعی و آکادیمک خارج شود. نمایان کردن تضادهای فرهنگی از طریق نظام ارزشی و فرهنگی جامعه‌ی اکثریتی می‌جوشند. (اسفاری، ۱۳۹۴)

چشیدن مناسک: مردم‌نگاری حسی

غذای نذری در تهران

اصغر ایزدی جیران

پژوهش مردم‌نگارانه نگارنده در این مقاله متمرکز بر غذا، خوردن و حس چشایی در مناسک محرم در مناطق مرکزی و جنوب شرقی و غربی شهر تهران است. غذا و خوردن جایگاه مناسکی خاصی در مناسک محرم و به ویژه روزهای نهم و دهم آن دارند، اغلب شرکت‌کنندگان این مناسک بزرگ یا غذا تهیه می‌کنند یا غذا می‌خورند و ادراک حسی درگیر در خوردن غذا همچون عملی مناسکی است که امر قدسی را از خلال رفتارها و باورهایی از جهان بیرون جامعه به جهان درون بدن هدایت می‌کند. چشیدن غذای نذری، همانند لمس کردن ضریح امامان، شخص را واجد تجربه‌ای می‌کند و به او می‌فهماند که چگونه می‌توان با عمل خوردن وارد فرایندهای فرهنگی شد. از طریق ادراک حسی است که یک فرهنگ می‌تواند به واقعی‌ترین شکل ممکن توسط اعضای خود درک شود و شاید چشیدن عمیق‌ترین تجربه فیزیکی آن باشد. بسترهای مناسکی و حیات روزمره مزه‌ها و غذاها را با خود همراه می‌سازند تا غذاواره یا رخدادهای چشایی مناسب خودشان را پدید آورند، غذاواره‌ای که حال و هوای رخدادهای را می‌سازد و از این طریق به تجربه شرکت‌کنندگان شکل می‌دهد. خوراکی‌ها در زندگی اجتماعی چیزهای بسیاری را به خود متصل می‌کنند و به هنگام مصرف این شبکه‌های ارتباطی بین غذا و جامعه به کار می‌افتند و غذا خوردن را تبدیل به تجربه‌ای مرتبط با جامعه می‌کنند. (ایزدی جیران، ۱۳۹۲)

تدفین به مثابه یک پدیده‌ی بوروکراتیک، آیین‌های مرگ در بهشت

زهرآ-تهران

جبار رحمانی، هاجر قربانی

بهشت‌زهرای تهران از مکان‌هایی است که به واسطه‌ی مواجهه با نظام صنعتی- سرمایه‌داری و مدرنیته‌ی شهری در چند دهه‌ی اخیر، ماهیت ابتدایی خود را به یک سازمان تغییر داده است. سازمانی شدن موجب تغییراتی در برگزاری آیین‌های مرگ از زمان تبدیل بدن به جسد تا پایان خاکسپاری شده است. در این پژوهش، با تکیه بر مفاهیم بوروکراسی وبر و تقسیم کار اجتماعی دورکیم و با استفاده از روش‌های میدانی (مشاهده، مصاحبه) سعی شده است با فهم چنین تغییری، در مکان مرتبط با مرگ در تهران، به شناخت و تجربه‌ی مدرن جامعه‌ی ایرانی در مواجهه با آیین‌های مرگ و همچنین تغییرات آن از دوران سنتی به دوران معاصر دست یافت. پس از توصیفات مراحل انجام آیین‌های مرگ در مجموعه عروجیان، واقع در سازمان بهشت‌زهرآ، نشان داده شده است آیین‌های مرگ در دو الگوی پیشامدرن و مدرن برگزار می‌شدند. الگوی اول مبتنی بر عقلانیت ارزشی-یعنی ارزش‌های دینی و ثواب اخروی- بود، اما امروزه در الگوی مدرن برگزاری این آیین‌ها مبتنی بر عقلانیت ابزاری برای بوروکراسی سازمان بهشت‌زهرآست که تخصصی شدن و یک تقسیم اجتماعی کار را با خود به همراه داشته است. برخی دگرگونی‌ها، حذف و اضافه شدن بخش‌هایی از سنت‌های مناسب تدفین که مبتنی بر پیوندهای شخصی و نزدیک افراد با متوفی بوده است، ناشی از ظاهر شدن یک تجربه‌ی نو در نظام شهری مدرن تهران است که می‌توان آن را بوروکراتیک شدن پدیده‌ی تدفین مبتنی بر روابط ناشناس و تقسیم کار ارگانیکی نام برد. این مسئله به شکل‌گیری تغییرات فرهنگی در تجربه منجر شده و درک جدیدی از تدفین و مسئله‌ی متوفی و مرگ را به همراه داشته است. (رحمانی، قربانی، ۱۳۹۶)

ستارگان سینما و هویت آنلاین: مطالعه

نشانه‌شناختی بازسازی مفهوم ستارگی پس از

اینترنت (مطالعه موردی تصاویر منتشر شده در اینستاگرام

الناز شاکردوست)

صادق رشیدی، زهرا صبوری نژاد

این مقاله با هدف مطالعه و تحلیل مفهوم ستاره‌سازی پس از اینترنت و تحلیل تأثیرات رسانه‌های جدید و مجازی در دگرگونی معنای ستارگی نوشته شده است. در این مقاله تلاش شده تا با استفاده از مطالعه موردی بومی و مطالعه معنای ستارگی و ستاره‌سازی در سینما از دیدگاه‌های گوناگون، نقش اینترنت و فضاهای مجازی در تغییر و دگرگون کردن معنای ستاره‌سینمایی را مورد تحلیل قرار گیرد. بدین منظور برای مطالعات موضوع مورد نظر و تحلیل یافته‌ها و نمونه‌های موردی این مقاله، از تحقیق کیفی با رویکرد مطالعات فرهنگی و روش نشانه‌شناسی استفاده شده است. اطلاعات مورد نیاز این مقاله نیز به صورت کتابخانه‌ای گردآوری شده است. اما در مورد پیشینه تحقیق این مقاله، باید گفت تاکنون پژوهشی در این مورد خاص صورت نگرفته است. نتایج این مطالعات در مجموع نشان می‌دهد که ستاره‌های سینمایی در تعامل بی واسطه با مخاطب و نیز با راهبرد خودبیانگری و تصاویر شخصی و خصوصی تغییر مهمی در شیوه‌های نگرش جامعه به معنای ستارگی ایجاد کرده‌اند و چگونگی ستاره‌سازی و معرفی آن به جامعه، که در روش‌های کلاسیک و وابسته به رسانه‌های جمعی و نشریات عام، تحت اختیار هنرپیشه‌ها نبود، این بار در بافت و شرایط جدید و بی واسطه‌ای در جریان است و در حقیقت معنای جدید ستارگی، ستاره بودن در شرایط پس از اینترنت است.

(رشیدی، صبوری نژاد، ۱۳۹۴)

مطالعه‌ی سیر تحول صمیمیت و روابط

شخصی در خانواده ایرانی

مازیار رحیمی، محمد رضایی

در این پژوهش با روش تحقیق کیفی و رویکرد گزند تئوری به مطالعه روابط شخصی افراد و صمیمیت و عاطفه در این روابط در خانواده ایرانی از سه دهه گذشته تا کنون پرداختیم؛ جامعه آماری این مطالعه افرادی هستند که در سه دهه گذشته دانشجوی بوده اند و به روش نمونه گیری نظری تعداد ۳۵ نفر از آنها را انتخاب کرده و با تکنیک مصاحبه عمیق مورد بررسی قرار داده و داده های حاصله را با استفاده از روش های تحلیل گزند تئوری تحلیل کرده ایم. از جمله یافته های این مطالعه می توان به افزایش فردگرایی در تعاملات شخصی افراد در جریان سیر تحول آن اشاره کرد و به عنوان مهمترین یافته این پژوهش می توان به تحول جایگاه تعاملات با دوستان و همکاران تحت عنوان یک کانال جدید در روابط شخصی افراد اشاره کرد که منجر به شکل گیری پیکربندی متفاوتی در خانواده ایرانی از سه دهه گذشته تا کنون شده است؛ به عبارت ساده بنا به یافته ها باید گفت در زمینه تحول صمیمیت در روابط شخصی افراد، مرز بین خویشاوندان و غیرخویشاوندان در خانواده ایرانی محو شده است و شاهد تغییراتی اساسی در این خصوص هستیم؛ گفتنی است که در تحول پیکربندی خانواده ایرانی، جنسیت تاثیر مهمی داشته و زنان بنا به تحول در موقعیت اجتماعی شان و همینطور بنا به استفاده از انواع ارتباطات مجازی، روابط صمیمانه تری به نسبت مردان با دوستان و همکاران شان برقرار کرده و نقش مهمی در این تحول داشته اند. (رحیمی، رضایی، ۱۳۹۶)

بررسی سیاست زمانی حاکم بر تقویم ایران در سال‌های پس از انقلاب اسلامی

ساراشریعتی، زهره سروش‌فر

پژوهش حاضر به بررسی سیاست‌گذاری‌های جمهوری اسلامی ایران در مورد زمان، از خلال توجه به تقویم می‌پردازد. تمامی حکومت‌ها برای تعریف هویت خود و مشروعیت یافتن از این طریق، نیازمند مشخص کردن مرزهای خود در مکان و یافتن جایگاه خود در زمان هستند. تقویم یکی از مولفه‌هایی است که سیاست‌های زمانی در قالب آن نمود می‌یابد. تغییرات دائمی در تقویم ایران، تورم بیش از حد مناسبت‌ها و ایجاد نهادی خاص برای تعیین مناسبت‌ها و نظارت بر تقویم، نشانگر توجه جمهوری اسلامی به تقویم ایران و سیاست‌های مشخصی است که بر آن اعمال می‌شود. رویکرد نظری پژوهش پیش‌رو از نظریات دورکیم در مورد تمایزگذاری میان دو زمان قدسی و عرفی، نظریه حافظه‌ی جمعی هالبواکس و دیدگاه اریک هابزبام در مورد برساخت حافظه و سنت به‌وسیله حکومت‌ها اخذ شده است. برای بررسی سیاست‌های حاکم بر تقویم ایران، از روش تاریخی و مطالعه اسناد و مدارک موجود در شورای فرهنگ عمومی استفاده شد. یافته‌های پژوهش بیانگر وجود سیاستی است که بیش از هر چیز، رو به گذشته جامعه دارد و تلاش می‌کند روایتی خاص را براساس منافع و شرایط زمان حال خود از گذشته ارائه دهد. مناسبت‌های تقویم بر این مبنا انتخاب شده‌اند. (سروش‌فر،

شریعتی، ۱۳۹۶)

کیفیت زندگی در برنامه‌های عمرانی و توسعه در ایران

رضا امیددی، غلامرضا غفاری

این مقاله در پی بررسی مفهوم کیفیت زندگی در محتوای برنامه‌های توسعه در ایران قبل و بعد از انقلاب اسلامی می‌باشد. در این مطالعه از روش تطبیقی و فن (تکنیک) تحلیل محتوا استفاده شده است و واحد تحلیل، مضامین موجود در متن است. اولین بار مفهوم کیفیت زندگی در برنامه پنجم قبل از انقلاب در متن برنامه وارد شد. این مفهوم در بازنگری برنامه، توسعه یافت و موضوعاتی نظیر گسترش نهادهای مشارکتی و تمرکززدایی از فعالیت‌ها را نیز در بر گرفت. به لحاظ مضمونی نیز، ابعاد کیفیت زندگی فردی در برنامه‌ها بیشتر مورد توجه بوده که دلیل عمده آن تسلط رویکرد اقتصاد محور بر برنامه‌ها بود. در برنامه‌های سوم و چهارم بعد از انقلاب مفاهیم شهروندی، توانمندسازی و سرمایه‌ی اجتماعی وارد متن برنامه شده‌اند. کیفیت زندگی در برنامه چهارم نسبت به برنامه‌های کیفیت زندگی در سه قلمرو نیازهای حمایتی، نیازهای محیطی و نیازهای اساسی مورد توجه قرار گرفته است. در هیچ کدام از برنامه‌ها، امور رفاهی و اجتماعی به سطح سیاستگذاری ارتقا نیافته‌اند و بیشتر از جایگاهی خدماتی برخوردار بوده‌اند. به مسایل اجتماعی از منظر اقتصادی نگاه شده و برنامه‌ها در قبل و بعد از انقلاب تحت تاثیر الگوهای جهانی قرار داشته‌اند. و مهم تر اینکه با تغییر دولت‌ها نوع پنداشت از مفاد برنامه و به تبع آن در سازوکارهای اجرایی و عملی برنامه‌ها شاهد در تغییرات قابل توجهی می‌شویم که در مجموع محصول و نتایج برنامه را به لحاظ اثربخشی تحت تاثیر قرار داده است. (امیدی، غفاری، ۱۳۸۷)

رفاه اجتماعی و شکل گیری

خانواده-کار

کریم علی کریمی

رفاه اجتماعی، پیوندی تنگاتنگ با توسعه دارد و توسعه اقتصادی، با بهبود شرایط کار و زندگی مردم همراه است. کار کودکان از جمله مولفه‌های توسعه‌نیافتگی و نشان‌دهنده فقر است. علاوه بر این، کار خانوادگی که مشتمل بر کار تمامی اعضای خانواده است، از مشخصه‌های بارز فقر و توسعه نامتوازن است که کوره‌های آجرپزی در ایران یکی از این مکان‌هاست. پرسش اصلی تحقیق این است که چه عواملی در شکل‌گیری خانواده-کار و وضعیت رفاهی آنان موثر است؟ روش مورد استفاده در این تحقیق از نوع پیمایشی است و جامعه‌ی آماری، شامل همه خانوارهای شاغل در کوره‌های آجرپزی شهر ایقان است که در حدود ۹۴۰ خانوار بوده و از این تعداد ۲۷۰ نمونه انتخاب و مطالعه شدند. یافته‌های پژوهش حاکی از آن است که سرمایه اجتماعی به عنوان یکی از متغیرهای تاثیرگذار بر سطح رفاهی خانواده‌ها، رابطه مستقیم و قوی با متغیر وابسته سطح رفاهی دارد که نظریه مورد بررسی را تایید می‌کند. متغیرهای دیگر، همچون احساس کم‌ارچی و خودکم‌بینی، حال‌نگری و پوشش بیمه‌ای تامین اجتماعی، تاثیر منفی و معکوسی بر سطح رفاهی خانواده‌ها نشان داده‌اند. همچنین، متغیرهای تقدیرگرایی و نگرش رنج‌آلود به کسب درآمد، تفاوت معناداری را با متغیر سطح رفاهی خانواده‌ها نشان نداده‌اند. (علی کریمی، غفاری، ۱۳۹۵)

رویکردهای نظری خرید: از جامعه‌شناسی تا مطالعات فرهنگی

یوسف ابادری، عباس کاظمی

در مقاله حاضر موضوع خرید از سه رویکرد بررسی می‌شود رویکرد اول مطالعات جامعه‌شناختی است که در آن خرید صرفاً بخشی از موضوع مطالعه جامعه‌شناسی است در این رویکرد بیشتر بر گونه‌شناسی خریداران تاکید می‌شود در رویکرد دوم خرید با مقوله عام‌تری به نام مصرف بهم می‌آمیزد در این رویکرد به طور ویژه از والتر بنیامین یاد می‌کنیم در نگاه او مراکز خرید فضاهایی برای سلطه بیشتر سرمایه‌داری‌اند در رویکرد سوم یعنی رویکرد مطالعات فرهنگی به موضوع خرید مثبت خلاق و سازنده می‌شود نتیجه آن که خرید در مطالعات فرهنگی نشان‌دهنده حرکت بنیادی در اصول ساختاری جامعه از تولید به مصرف است خرید قلمرویی از کنش اجتماعی تعامل و تجربه است که تا اندازه زیادی رفتارهای زندگی روزمره مردم شهری را ساخت می‌دهد.

منابع:

- اکبرپوران، سپیده و محمد رضایی و سیدضیاء هاشمی. (۱۳۹۳)، تجربه‌ی شادی در زندگی روزمره‌ی دانش‌آموزی. مشاهده شده در تاریخ ۱۰، https://jisr.ut.ac.ir/mobile/article_۵۳۱۴۸.html، اردیبهشت ۱۳۹۷
- اسفاری، میترا. (۱۳۹۴)، پویایی هویتی غربت‌ها (مطالعه اتنوگرافیک هادری در چهارراه تهران)، مشاهده شده در تاریخ ۱۰ اردیبهشت ۱۳۹۷، http://journal.asi.org.ir/article_۲۰۱۵۱.html،
- اعتمادی فرد، سیدمهدی، (۱۳۹۴). مقایسه روش شناختی الگوهای الهیاتی اسلامی و جامعه‌شناسی مدرن (با تاکید بر تراحمات و تعاملات رویکردهای کلاسیک). مشاهده شده در تاریخ ۱۰ اردیبهشت ۱۳۹۷، http://jpt.isca.ac.ir/article_۰_۲۰۶۱۵.html،
- امید، رضا و غفاری، غلامرضا. (۱۳۸۷). کیفیت زندگی در برنامه‌های عمرانی و توسعه در ایران. مشاهده شده در تاریخ ۱۰ اردیبهشت ۱۳۹۷، <http://www.ensani.ir/fa/content/۲۴۰۷۸۳/default.aspx>،
- ایزدی جیران، اصغر. (۱۳۹۲) چشیدن مناسک: مردم‌نگاری حسی غذای نذری در تهران. مشاهده شده در تاریخ ۱۰ اردیبهشت ۱۳۷۹، https://ijar.ut.ac.ir/article_۶۸۸۴_۵۰۸۴۳.html،
- ثقفیان، سپیده و ابوعلی ودادهیر. (۱۳۹۶). سکسوالیته در مردم‌شناسی، شکل‌گیری و تحولات مفهومی و پژوهشی جاری و آتی آن. مشاهده شده در تاریخ ۱۰ اردیبهشت ۱۳۹۷، http://journal.asi.org.ir/article_۲۹۴۷۰.html،
- رحیمی، ماریا و محمد رضایی، (۱۳۹۶). مطالعه‌ی سیر تحول صمیمیت و روابط شخصی در خانواده ایرانی. مشاهده شده در تاریخ ۱۰ اردیبهشت ۱۳۹۷، http://journal.alzahra.ac.ir/article_۲۷۴۸.html،
- رشیدی، صادق و صبورتزاد، زهرا. (۱۳۹۴) ۱۱۶۲۶۱۴، مشاهده شده در تاریخ ۱۰ اردیبهشت ۱۳۹۷، <https://www.noormags.ir/view/fa/articlepage/۱۳۹۷>
- سروش‌فر، زهره و سارا شریعتی. (۱۳۹۶). بررسی سیاست زمانی حاکم بر تقویم ایران در سال‌های پس از انقلاب اسلامی.

- مشاهده شده در تاریخ ۱۰ اردیبهشت ۱۳۹۷، https://journals.ut.ac.ir/article_۶۱۸۳۲.html
- صمیم، رضا. (۱۳۹۲)، برساخت سوژه در فرآیند مصرف فرهنگ مردم‌پسند: مطالعه‌ای کیفی بر روی مصرف‌کنندگان موسیقی مردم‌پسند در تهران.
 - مشاهده شده در تاریخ ۱۰، <http://www.ensani.ir/storage/Files/۷۲-۹۴۹۵-۲۰۱۳۱۰۱۵۱۳۴۷۳۰.pdf>.
 - اردیبهشت ۱۳۹۷
 - علی کرمی، کریم و غلامرضا غفاری. (۱۳۹۵)، رفاه اجتماعی و شکل‌گیری خانواده-کار.
 - مشاهده شده در تاریخ ۱۰ اردیبهشت ۱۳۹۷، http://jscd.journals.pnu.ac.ir/article_۰_۱۲۹۰.html
 - قربانی، هاجر و جبار رحمانی، (۱۳۹۶)، تدفین به مثابه یک پدیده‌ی بوروکراتیک، آیین‌های مرگ در بهشت زهرا-تهران.
 - مشاهده شده در https://journals.ut.ac.ir/article_۴-۶۴۴۰۷d3ce۵۹۲b۳۱f۰d۶f۵۵a۰۴۹۸cac۶۷b۷۶f.pdf
 - تاریخ ۱۰ اردیبهشت ۱۳۹۷
 - کریمخان‌زند، مصطفی. (۱۳۹۰)، گذر از مکتب‌خانه به مدرسه، توصیفی از آموزش مکتب‌خانه‌ای بر اساس سفرنامه و سیاحتنامه‌ها،
 - مشاهده شده در تاریخ ۱۰ اردیبهشت ۱۳۹۷، <http://www.sooremag.ir>
 - محمدی، محرم و یوسف اباذری. (۱۳۹۲)، مدرسه: از تشکیل امور تربیتی تا جداسازی.
 - مشاهده شده در تاریخ ۱۰ اردیبهشت ۱۳۹۷، https://journals.ut.ac.ir/article_۷۵۵۲_۵۶۲۸۲.html
 - نجفی، طیبه و سهیلا صادقی فسائی و عاطفه خادمی. (۱۳۹۵)، تحلیل گفتمان سه دوره اجرایی جمهوری اسلامی ایران در زمینه‌ی وضعیت اجتماعی زنان.
 - مشاهده شده در تاریخ ۱۰ اردیبهشت ۱۳۹۷، http://www.ipoba.ir/article_۴۳۵۶۹.html
 - اباذری، یوسف و عباسی کاظم. (۱۳۸۴)، رویکرد‌های نظری خرید از جامعه‌شناسی تا مطالعات فرهنگی.
 - بازدید شده در ۱۱ اردیبهشت ۱۳۹۷، https://jnoe.ut.ac.ir/article_۱۰۵۳۸.html

کتابهایی برای آشنایی با علوم اجتماعی:

جامعه‌شناسی:

- ۱- ده پرسش از دیدگاه جامعه‌شناسی؛ **جوئل شارون**، ترجمه منوچهر صبوری. تهران: نشر نی
- ۲- اندیشه‌های بنیادی در جامعه‌شناسی؛ **پیتر کیویستو**، ترجمه منوچهر صبوری. تهران: نشر نی
- ۳- دعوت به جامعه‌شناسی؛ **پیتر برگر**، ترجمه رضا فاضل. تهران: نشر ثالث
- ۴- چپستی جامعه‌شناسی؛ **نوربرت الیاس**، ترجمه غلامرضا خدیوی. تهران: انتشارات جامعه‌شناسان
- ۵- جامعه‌شناسی؛ **استیو بروس**، ترجمه بهرننگ صدیقی. تهران: نشر ماهی
- ۶- درآمدی به جامعه‌شناسی؛ **نیکلاس ابر کرامبی**، ترجمه هادی جلیلی. تهران: نشر نی
- ۷- منطق کنش اجتماعی؛ **ریمون بودن**، ترجمه عبدالحسین نیک‌گهر. تهران: انتشارات توتیا
- ۸- بینش جامعه‌شناختی؛ **سی رایت میلز**، ترجمه عبدالمعبود انصاری. تهران: شرکت سهامی انتشار

انسان‌شناسی:

- ۹- انسان‌شناسی اجتماعی و فرهنگی؛ **جان ماناگن**، ترجمه احمدرضا تقاء. تهران: نشر ماهی
- ۱۰- انسان‌شناسی؛ **مارک اوژه**، ترجمه ناصر فکوهی. تهران: نشر نی
- ۱۱- درآمدی بر انسان‌شناسی و مردم‌شناسی؛ **ژان کوپانس**، ترجمه حسین میرزایی. تهران: نشر ثالث

ارتباطات:

- ۱۲- کاوش‌هایی در ارتباطات و تاریخ؛ **باربی زلایزر**، ترجمه مریم کیانی. تهران: نشر ساقی

A vintage map with a magnifying glass, a fountain pen, a compass, and a brass lid. The map shows various geographical features and place names. The magnifying glass is positioned over the map, and the fountain pen is lying horizontally across it. The compass is located in the lower right quadrant, and the brass lid is partially visible next to it.

در این دو دوره تلاش شده تا این مدرسه مجرب‌تری برای ارتباط بیشتر
دانش آموزان و دانشجویان و آشنایی آنان با مسائل جدی‌تر باشد. اما
این تنها آغاز راه است، پایان آن به دانشجویان آینده و دغدغه‌ها و پیگیری
بیشتر بستگی دارد. شاید شما هم از کسانی باشید که در آینده مدرسه علوم
اجتماعی را در اینجا جای دیگر برای دانش آموزان برگزار می‌کنید.